

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
SOCIALINIŲ REIKALŲ IR DARBO KOMITETAS**

PAGRINDINIO KOMITETO IŠVADA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENŲ, NUKENTĖJUSIŲ NUO 1939–1990 METŲ OKUPACIJŲ, TEISINIO STATUSO ĮSTATYMO NR.
VIII-342 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
Nr. XIVP-3307**

2024-03-27 Nr. 103-P-12
Vilnius

1. Komiteto posėdyje dalyvavo: Paulė Kuzmickienė – komiteto pirmininkė, Vilija Aleknaitė-Abramikienė, Rima Baškienė, Algimantas Dumbrava, Justas Džiugelis, Vaida Giraitytė-Juškevičienė, Gintautas Kinduryš, Linas Kukuraitis, Monika Ošmianskienė, Rasa Petrauskienė, Audrius Petrošius (pavaduojantis Gintarę Skaistę); komiteto biuras: Ieva Kuodienė – biuro vedėja, patarėjos Dalia Aleksejūnienė, Diana Jonėnienė, Asta Kazlauskienė, Indrė Žukauskaitė, padėjėja Renata Liekienė; kviestieji asmenys: Angelė Jakavonytė – Seimo narė, Svajūnė Gaidamavičienė – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Pensijų grupės vyresnioji patarėja, Inga Barauskaitė - Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Pensijų grupės patarėja, Gintaras Šidlauskas – Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos pirmininkas.

2. Ekspertų, konsultantų, specialistų išvados, pasiūlymai, pataisos, pastabos (toliau – pasiūlymai):

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
1.	Seimo kanceliarijos	1			Įvertinę projekto atitiktį Konstitucijai, įstatymams, teisėkūros principams ir teisės technikos taisyklėms, teikiame šias pastabas.	Iš dalies pritarti.	Patikslinti 1 straipsniu keičiamą 5 straipsnio 2

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
	Teisės departamentas, 2023-11-20				1. Projekto 1 straipsniu siūloma išplėsti Asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo (toliau – keičiamas įstatymas) 5 straipsnio 2 dalyje nustatytą tremtiniais prilygintų asmenų ratą, papildant šios dalies 5 punktą c papunkčiu, pagal kurį tremtiniais prilygintais asmenimis būtų pripažįstami ir asmenys, gimę (įvaikinti) „ne vėliau kaip iki 1965 m. buvusių politinių kalinių ar tremtinių šeimose už Lietuvos ribų, jeigu bent vienas iš tėvų (itėvių) tuo metu buvo politinis kalinys ar tremtinys, kuriam pasibaigė įkalinimo ar tremties (ištrėmimo, nutrėmimo, uždraudimo grįžti į Lietuvą) laikas ir kuris iki 1965 m. nebuvo sugrįžęs nuolat gyventi į Lietuvą“. Ši projekto nuostata diskutuotina keliais aspektais. 1.1. Pažymėtina, kad santykis tarp projektu siūlomos nuostatos ir keičiamo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 5 punkto a ir b papunkčių nuostatų yra neaiškus. Pagal šias keičiamo įstatymo nuostatas nuo okupacijų nukentėjusio asmens – tremtinio teisinio statuso pripažinimas asmenims, gimusiems (įvaikintiems) politinių kalinių ar tremtinių šeimose tremtyje (arba už Lietuvos ribų), taip pat asmenims, gimusiems (įvaikintiems) buvusių politinių kalinių ar tremtinių šeimose už Lietuvos ribų, yra siejamas su tam tikromis bent vienam iš tėvų keliamomis sąlygomis (leidimo grįžti ir gyventi Lietuvoje nebuvimu, suvaržytomis galimybėmis sugrįžti į Lietuvą, gyvenamosios vietos įregistravimo ir įsidarbinimo Lietuvoje ribojimu); šios sąlygos (aplinkybės) turi būti atitinkamai pagrįstos. Tuo tarpu pagal teikiamą projektą tremtinio statuso pripažinimas asmenims, gimusiems (įvaikintiems) buvusių politinių kalinių ir tremtinių šeimose už Lietuvos ribų, iš esmės yra siejamas ne su kokiomis nors sąlygomis ar aplinkybėmis, o su faktais – šių asmenų gimimo ir bent vieno iš tėvų negrįžimo į Lietuvą datomis. Mūsų vertinimu, nustačius projektu siūlomą teisinį reguliavimą, į naują asmenų, kuriems būtų pripažįstamas tremtinio		dalies 5 punktą (žr. Komiteto pasiūlymą). Keičiamo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 5 punkto a papunkčio siūloma nekeisti, nes šis papunktis apima visai kitus atvejus nei b ir c papunkčiai: pripažįstant statusą pagal a papunktį esminė sąlyga – nėra archyvinių įrodymų, kad tėvams po represijų buvo leista gyventi Lietuvoje, o b ir c papunkčiai apima atvejus, kai asmenys gimė jau po to, kai tėvams buvo leista gyventi Lietuvoje ir apie tai yra išlikę archyviniai įrodymai.

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					statusas, grupę galėtų patekti ir asmenys, nurodyti keičiamo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 5 punkto a ir b papunkčiuose, todėl svarstyтина, ar kartu nereikėtų atitinkamai patikslinti šių papunkčių nuostatų. 1.2. Aptariamoje projekto nuostatoje vartojamos tarpusavyje nederančios formuluotės „<i>buvusių</i> politinių kalinių ar tremtinių šeimose“ ir „bent vienas iš tėvų <i>tuo metu buvo</i> politinis kalinys ar tremtinys“. Pažymėtina, kad sistemiškai vertinant keičiamo įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2, 4–6 punktus, 5 straipsnio 2 dalies 1, 4 ir 5 punktus, <i>tremties pabaiga laikoma data, nuo kurios asmeniui po tremties buvo leista sugrįžti ir gyventi Lietuvoje</i>. Atsižvelgiant į tai, aptariama projekto nuostata tikslintina. 1.3. Siekiant užtikrinti teisinio reguliavimo aiškumą, reikėtų patikslinti aptariamoje projekto nuostatoje nurodytą terminą „iki 1965 m.“.		
2.	Seimo kanceliarijos Teisės departamentas, 2023-11-20				2. Atsižvelgiant į tai, kad pagal projektu siūlomą teisinį reguliavimą pripažinus tremtinio statusą naujai asmenų grupei, šie asmenys pagal Valstybinių pensijų įstatymą įgytų teisę gauti nukentėjusių asmenų valstybinę pensiją, pagal Korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 2 punkto ir 5 dalies nuostatas turėtų būti atliktas projekto antikorpacinis vertinimas.	Įvertinta.	Gauta LR Vyriausybės išvada (2024 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 163).
3.	Seimo kanceliarijos Teisės departamentas, 2023-11-20				3. Atsižvelgiant į Biudžeto sandaros įstatymo 12 straipsnio nuostatą, kad mokesčių įstatymai, kiti įstatymai ir teisės aktai bei jų pakeitimai, darantys įtaką atitinkamų biudžetinių metų biudžeto pajamoms, asignavimams ir valstybės skolai, įsigalioja įstatymų nustatyta tvarka, bet priimami ne vėliau kaip tų biudžetinių metų Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas, taip pat į tai, kad Seime 2023 m. spalio 5 d. įregistruotas 2024 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų	Pritarti.	Gauta LR Vyriausybės išvada (2024 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 163).

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas (Nr. XIVP-3128), ir į tai, kad projektu teikiamo siūlymo įgyvendinimas turėtų įtakos biudžeto asignavimams, manytina, jog dėl siūlomo teisinio reguliavimo turėtų būti gauta Vyriausybės, kaip biudžeto planuotojos ir vykdytojos, nuomonė.		
4.	Seimo kanceliarijos Teisės departamentas, 2023-11-20	1			4. Pagal Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų, patvirtintų teisingumo ministro 2013 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1R-298 „Dėl Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų patvirtinimo“ (2021 m. lapkričio 18 d. įsakymo Nr. 1R-388 redakcija), 37.5 papunktį vienintelė straipsnio dalis nenumerojama, todėl projekto 1 straipsnyje prieš siūlomo pakeitimo esmę įrašytas skaičius „1“ išbrauktinas.	Pritarti.	
5.	LR Teisingumo ministerijos Europos teisės grupė 2023-11-22				Įvertinę Lietuvos Respublikos Seimo pateikto derinti Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo Nr. VIII-342 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-3307 atitiktį Europos Sąjungos teisei, pažymime, jog pastabų ir pasiūlymų neturime.	Pritarti.	

3. Piliečių, asociacijų, politinių partijų, lobistų ir kitų suinteresuotų asmenų pasiūlymai: negauta.

4. Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pasiūlymai: negauta.

5. Subjektų, turinčių įstatymų leidybos iniciatyvos teisę, pasiūlymai:

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
1.	LR Vyriausybės 2024 m. vasario 28				Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2023 m. gruodžio 4 d. sprendimo Nr. SV-S-1207 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 5 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:	Pritarti.	Žr. Komiteto pasiūlymą, kuris parengtas atsižvelgiant į šią išvadą bei Seimo kanceliarijos Teisės

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
	d. nutarimas Nr. 163				1. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo Nr. VIII-342 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-3307 (toliau – Įstatymo projektas), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui tobulinti Įstatymo projektą, atsižvelgiant į toliau pateiktą pasiūlymą. Pritarus Įstatymo projektu siūlomam teisiniam reguliavimui, į Įstatymo projektu siūlomą nustatyti naują asmenų, kurie būtų pripažįstami tremtiniais prilygintais asmenimis, grupę patektų ir galiojančio Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo (toliau – Įstatymas) 5 straipsnio 2 dalies 5 punkto b papunktyje nurodyti asmenys, todėl, siekiant teisinio aiškumo, taip pat įvertinant tai, kad paskutiniai iš Lietuvos represuoti asmenys iš tremties vietų buvo paleisti vadovaujantis Sovietų sąjungos Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo 1963 m. gruodžio 6 d. įsaku, pagal kurį jie iš tremties pradėti paleisti 1964 m., tačiau be teisės gyventi Lietuvoje, o grįžti į Lietuvą galėjo tik gavę Lietuvos SSR Ministrų Tarybos leidimą gyventi Lietuvoje, ir, esant tokioms aplinkybėms, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro teigimu, būtų pagrįsta šių asmenų gimimo iki 1964 m. gruodžio 31 d. faktą laikyti skiriamąja sąlyga pripažįstant juos tremtiniais prilygintais asmenimis, siūlytina Įstatymo projekto 1 straipsniu siūlomą keisti Įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 5 punktą išdėstyti taip: „1 straipsnis. 5 straipsnio pakeitimas Pakeisti 5 straipsnio 2 dalies 5 punktą ir jį išdėstyti taip: „5) asmenys, gimę (įvaikinti): a) politinių kalinių ar tremtinių šeimose tremtyje arba už Lietuvos ribų, jeigu bent vienas iš tėvų (įtėvių) tuo metu buvo politinis kalinys ar tremtinys, kuriam pasibaigė įkalinimo ar tremties (ištrėmimo, nutrėmimo) laikas, kai nėra archyvinių įrodymų, kad		departamento pastabas.

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					abiem tėvams (įtėviams) arba turėtam vieninteliam iš tėvų (įtėvių) buvo leista grįžti ir gyventi Lietuvoje; b) 1965 m. sausio 1 d. ir vėliau buvusių politinių kalinių ar tremtinių šeimose už Lietuvos ribų, jeigu bent vienam iš tėvų (įtėvių) buvo suvaržytos galimybės grįžti į Lietuvą, buvo ribojamas gyvenamosios vietos įregistravimas ir įsidarbinimas Lietuvoje ir dėl šių aplinkybių jis per 6 metus nuo leidimo grįžti į Lietuvą datos nebuvo grįžęs į Lietuvą, kai šias aplinkybes jis pagrindžia dokumentais (jei tokių dokumentų nėra, aplinkybės turi būti nustatomos bendrosios kompetencijos teismo sprendimu kaip juridinę reikšmę turintis faktas); c) iki 1964 m. gruodžio 31 d. buvusių politinių kalinių ar tremtinių šeimose už Lietuvos ribų, jeigu bent vienas iš tėvų (įtėvių) tuo metu buvo politinis kalinys ar tremtinys, kuriam pasibaigė įkalinimo ar tremties (ištrėmimo, nutrėmimo, uždraudimo grįžti į Lietuvą) laikas ir kuris iki vaiko gimimo nebuvo grįžęs nuolat gyventi į Lietuvą.“ 2. Atkreipti Seimo dėmesį į tai, kad Įstatymo projektu teikiamam pasiūlymui įgyvendinti papildomų lėšų nereikės, tačiau įvertinus tai, kad, pritarus Įstatymo projektu teikiamam pasiūlymui, tremtiniais prilyginti asmenys įgytų teisę pagal Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymą gauti nukentėjusiųjų asmenų valstybinę pensiją, reikėtų papildomų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų šioms pensijoms mokėti. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro duomenimis apie asmenų, galinčių pretenduoti į nuo okupacijų nukentėjusio asmens – tremtinio teisinį statusą, skaičių, 2024 m. teisę į nukentėjusiųjų asmenų valstybinę pensiją galėtų įgyti apie 120 asmenų, o nuo 2025 m. iki 2028 m. kiekvienais metais – dar apie 70 asmenų. Atsižvelgiant į tai, kad siūloma Įstatymo projekto įsigaliojimo data – 2024 m. liepos 1 d., nukentėjusiųjų asmenų valstybinėms pensijoms mokėti 2024 m. II pusmečiui reikėtų apie 28 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų. Šios lėšos būtų naudojamos iš 2024 metais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos		

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					ir darbo ministerijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų nukentėjusiųjų asmenų valstybinėms pensijoms mokėti.		

6. Papildomais paskirtų Komitetų išvados ir pasiūlymai: nepaskirta.

7. Komiteto sprendimas ir pasiūlymai:

7.1. Komiteto sprendimas: pritarti komiteto patobulintam įstatymo projektui ir komiteto išvadoms.

7.2. Komiteto pasiūlymas:

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
1.	Socialinių reikalų ir darbo komitetas 2024-03-27	1			Argumentai: atsižvelgiant į LR Vyriausybės 2024 m. vasario 28 d. nutarimu Nr. 163 pateiktą išvadą bei Seimo kanceliarijos Teisės departamento 2023-11-20 pastabas, siūlome tikslinti Įstatymo projekto 1 straipsnį. Pasiūlymas: patikslinti 1 straipsniu keičiamo 5 straipsnio 2 dalies visą 5 punktą ir jį visą išdėstyti taip: „1 straipsnis. 5 straipsnio pakeitimas Papildyti Pakeisti 5 straipsnio 2 dalies 5 punktą e-papunkčiu ir jį išdėstyti taip: „5) asmenys, gimę (įvaikinti): a) politinių kalinių ar tremtinių šeimose tremtyje arba už Lietuvos ribų, jeigu bent vienas iš tėvų (įtėvių) tuo metu buvo politinis kalinys ar tremtinys, kuriam pasibaigė įkalinimo ar tremties (ištrėmimo, nutrėmimo) laikas, kai nėra archyvinių įrodymų, kad abiem	Pritarti.	

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<i>tėvams (įtėviams) arba turėtam vieninteliui iš tėvų (įtėvių) buvo leista grįžti ir gyventi Lietuvoje;</i> <i>b) 1965 m. sausio 1 d. ir vėliau buvusių politinių kalinių ar tremtinių šeimose už Lietuvos ribų, jeigu bent vienam iš tėvų (įtėvių) buvo suvaržytos galimybės grįžti į Lietuvą, buvo ribojamas gyvenamosios vietos įregistravimas ir įsidarbinimas Lietuvoje ir dėl šių aplinkybių jis per 6 metus nuo leidimo grįžti į Lietuvą datos nebuvo grįžęs į Lietuvą, kai šias aplinkybes asmenys jis pagrindžia dokumentais (jei tokių dokumentų nėra, aplinkybės turi būti nustatomos bendrosios kompetencijos teismo sprendimu kaip juridinę reikšmę turintis faktas);</i> <i>c) iki 1964 m. gruodžio 31 d. ne vėliau kaip iki 1965 m. buvusių politinių kalinių ar tremtinių šeimose už Lietuvos ribų, jeigu bent vienas vienam iš tėvų (įtėvių) tuo metu buvo pasibaigęs politinis kalinys ar tremtinys, kuriam pasibaigė įkalinimo ar tremties (ištrėmimo, nutrėmimo, uždraudimo grįžti į Lietuvą) laikas ir kuris iki 1965 m. vaiko gimimo nebuvo grįžęs nuolat gyventi į Lietuvą.“</i>		

8. Balsavimo rezultatai: pritarta bendru sutarimu.

9. Komiteto paskirtas pranešėjas: Rasa Petrauskienė.

10. Komiteto narių atskirosi nuomonė: nepareikšta.

PRIDEDAMA. Komiteto siūlomas įstatymo projektas ir jo lyginamasis variantas.

Komiteto pirmininkė

Paulė Kuzmickienė

Komiteto biuro vedėja I.Kuodienė